

СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ Й ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

*С. М. Онисько, к. е. н., професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Львівський національний аграрний університет, nni_zpo_lnau@ukr.net,*

[orcid.org/ 0000-0002-3084-0938](https://orcid.org/0000-0002-3084-0938),

*Ю. М. Томашевський, к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Львівський національний аграрний університет, tomashum@gmail.com,*

[orcid.org/ 0000-0003-4039-8271](https://orcid.org/0000-0003-4039-8271)

Методологія дослідження. При здійсненні дослідження застосовувались такі теоретико-методологічні прийоми, як: метод абстракції – при розгляді дефініцій визначення сутності категорії «ефективність сільського господарства»; групування – при визначенні системи показників ефективності, системного аналізу – при систематизації чинників, які впливають на її рівень і динаміку; аналіз і синтез – при дослідженні показників соціальної, економічної і технологічної ефективності сільського господарства.

Результати. У дослідженні розглянуто теоретичні аспекти сутності категорії «ефективність сільського господарства та визначено систему показників, що її характеризують. Систематизовано чинники, які впливають на її рівень і динаміку ефективності. Визначено особливості організаційно-економічного механізму ефективного ведення сільськогосподарської галузі. Проведено аналіз показників соціальної, економічної і технологічної ефективності сільського господарства. Встановлено тісний взаємозв'язок між рівнем платоспроможності населення і показниками прибутку сільськогосподарських підприємств.

Новизна. З використанням економіко-статистичного аналізу встановлено нові взаємозв'язки між соціально-економічними явищами. Представлено перспективи удосконалення земельних відносин в сільському господарстві та удосконалення організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств. Обґрунтовано перспективні напрямки поліпшення функціональних господарств. Розроблено пропозиції щодо налагодження ефективних міжгосподарських зв'язків в АПК, ліквідації диспаритету цін на сільськогосподарську продукцію і ресурси, що використовуються у сільському господарстві, а також щодо поліпшення фінансово-кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств і розвитку ринкової інфраструктури, забезпечення інноваційного шляху розвитку сільського господарства.

Практична значущість. Наукове і практичне значення проведеного дослідження виражається тим, що вивчення комплексу проблем, пов'язаних із пошуком шляхів підвищення ефективності сільського господарства, є одним з найактуальніших завдань, які стоять перед вітчизняною аграрною наукою. Вирішення цих завдань обумовлює необхідність розширення науково-дослідних робіт по обґрунтуванню стратегії і комплексного розвитку сільського господарства в ринкових умовах, а також концептуально-цілісних, системно-збалансованих та методологічно виважених організаційно-економічних механізмів ефективного функціонування галузі.

Ключові слова: ефективність сільського господарства, система економічних показників, організаційно-економічний механізм, соціальна, економічна і технологічна ефективність, чинники ефективності, фінансово-кредитний механізм, прибуток, рентабельність, інноваційний розвиток, ринкова інфраструктура, земельні відносини.

Постановка проблеми. АПК є міжгалузевим, багатофункціональним та поліструктурним комплексом. Основою його виділення є наявність єдиної мети функціонування галузей, поєднаних на основі виробничо-технологічних зв'язків. Однією з неодмінних умов його успішного розвитку є наявність вироблених державою загальних чітких соціальних, економічних, структурних та екологічних орієнтирів. Однак до цих пір у нашій країні їх ще не вироблено, що є однією з причин гальмування розвитку всього АПК та сільського господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тому відомі вчені П. Т. Саблук та В. В. Юрчишин [1] висунули ідею розробки і опрацювання стратегічно орієнтованого нормативно-правового акту найвищої державної ваги, в якому були б окреслені основні параметри майбутнього розвитку сільського господарства та АПК.

Формулювання мети статті. Таким документом могла б стати аграрна доктрина, яка повинна являти собою стратегічно виважений і всебічно обґрунтований великомасштабний, багатоцільовий і багатоаспектний законодавчий документ, у якому чітко визначені концептуальні положення щодо того, яким держава хоче бачити сільське господарство і все агропромислове виробництво у наперед визначеному періоді, що вона очікує від цих найважливіших народногосподарських галузей у кількісному (за обсягами виробництва), структурному і соціально-економічному відношеннях на кожному з етапів її практичного здійснення та у кінцевій перспективі, а також які зобов'язання вона бере на себе щодо гарантованого досягнення кінцевої мети і завдань доктрини [1, с.2]. Для ефективного досягнення проміжних та кінцевих накреслень доктрини повинна опрацьовуватися відповідна нормативно-правова, організаційна, економічна, соціальна база. Це і ставили собі за мету автори.

Виклад основного матеріалу дослідження. В результаті опрацювання публікацій багатьох науковців визначено сутність поняття “організаційно-економічний механізм ефективного функціонування сільського господарства” як сукупність взаємозв'язаних організаційних і економічних

важелів і методів управління і впливу на виробництво товарної сільськогосподарської продукції і сировини та формування на них попиту і пропозиції на внутрішньому і зовнішньому ринках продовольства. Схему його функціонування відображено на рис. 1.

Організаційно-економічний механізм – це спосіб організації економічних відносин, які застосовуються державою з метою забезпечення сприятливих умов для економічного і соціального розвитку сільських територій і АПК в цілому, в тому числі сільського господарства. Щодо впливу на ефективність сільськогосподарського виробництва ці складові можна розділити на дві групи за функціональною ознакою. До першої групи відносяться ті елементи, які не залежать від товаровиробника і формуються державними органами управління, а саме: цінова, фінансово-кредитна й податкова політика, державна аграрна політика і правове забезпечення сільського господарства, розробка стандартів та вимог до якості сільськогосподарської продукції тощо. До другої групи відносяться ті елементи організаційно-економічного механізму, які в значній мірі залежать від самого товаровиробника. Це впровадження нових технологій виробництва сільськогосподарської продукції, фінансова стійкість сільськогосподарських підприємств, їх матеріально-технічне забезпечення і т. д.

В організаційно-економічному механізмі повинна знайти відображення надійна система раціонального поєднання державних і ринкових методів регулювання ефективного відтворення в сільському господарстві та в усьому агропромисловому комплексі. Державні органи повинні створювати сприятливі умови для становлення аграрного ринку, визначати і обґрунтовувати пріоритетні напрями розвитку національного АПК, вдосконалювати методи регулювання відтворювального процесу в аграрній сфері.

В умовах глобалізації світової економіки роль держави в економічному житті країни неухильно зростає. Вивести управління аграрним сектором економіки на якісно вищий політико-правовий, соціально-економічний та організаційний рівні дозволила б розробка згаданої вище аграрної доктрини.

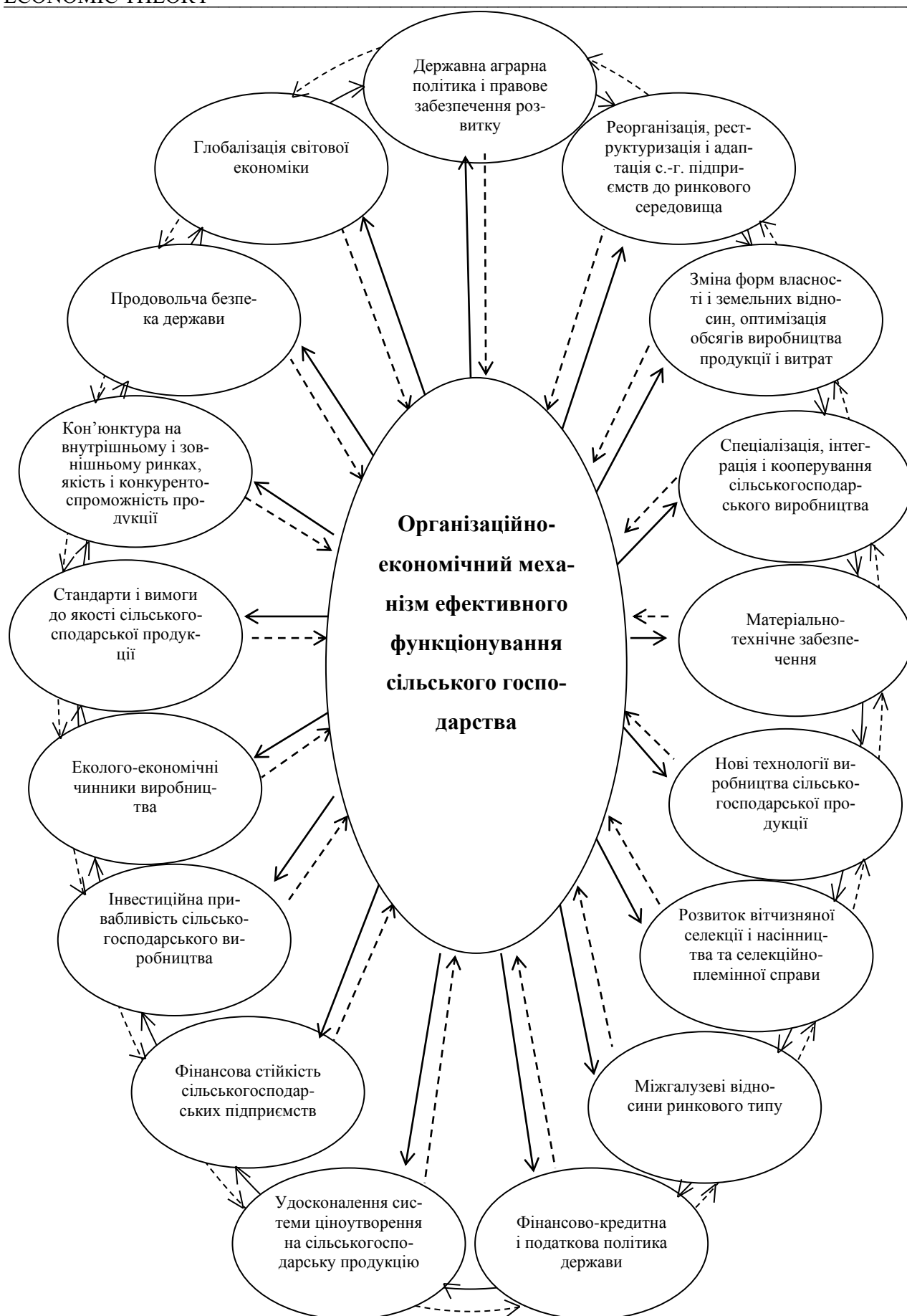

Рис. 1. Схема організаційно-економічного механізму ефективного функціонування сільського господарства

Як справедливо зауважили П. Т. Саблук та В. В. Юрчишин, наявність доктрини дасть змогу перейти від організації розвитку аграрної сфери за діючим нині принципом недостатньо консолідованої і тому мало ефективної сукупності різних галузей до набагато ефективнішого управління нею на засадах єдиної інтегрованої системи і високонадійної організаційно-управлінської вертикалі [2, с.4]. При цьому найважливішими складовими такої організації управління мали б стати чітке визначення параметрів майбутнього розвитку аграрно-продовольчої сфери; розробка основних напрямів, шляхів і механізмів реалізації виробленої аграрної політики, спрямованої на досягнення поставлених цілей; законодавче, організаційне забезпечення та організація реалізації положень аграрної політики на всіх ієрархічних рівнях АПК, зокрема сільського господарства.

Для реалізації основних положень аграрної доктрини особливого значення набуває розробка урядових аграрних програм як системи цілеспрямованих заходів, орієнтованих на вирішення конкретних проблем розвитку АПК та сільського господарства. Вони повинні мати комплексний цільовий характер і орієнтуватися на формування сталого розвитку галузі, формування багатогалузевої та багатофункціональної структури сільського сектора. В основі стратегії державного регулювання АПК країни, як відмічає М. Янків, повинні лежати такі методологічні принципи, як: всепроникний вплив регуляторних механізмів на різні сторони процесу агропромислового виробництва, високий рівень підтримки внутрішніх товаровиробників з метою їх стимулювання. При цьому повинні бути повністю задіяними інтерес як основний внутрішній стимулюючий чинник та конкуренція як основний зовнішній спонукальний чинник.

Аграрна доктрина повинна передбачати формування якісно нової системи управління АПК, адже із зміною соціально-економічних умов розвитку агропромислового виробництва управлінські структури старіють, стають нездатними до адаптації до вимог ринкового середовища. Необхідним стає пошук нових підходів до державного управління АПК, функціонування якого є

серцевиною функціонування організаційно-економічного механізму. Однак саме організаційна структура управління АПК, на думку багатьох вчених, є найслабшою ланкою.

Докорінна перебудова управлінських структур повинна включати в себе розробку нової концепції управління та його нормативно-правового забезпечення; реорганізацію управлінської вертикалі, уточнення повноважень різноманітних управлінських структур та їхніх функцій; визначення нових форм і методів їхньої взаємодії з органами місцевого самоврядування та підприємствами АПК. При цьому слід намагатися виробити таку систему управління аграрною сферою, яка могла б залишатися стабільною протягом тривалого часу, адже постійні неузгоджені пертурбації (які розпочалися ще в далекому 1982 р.) стали одним з чинників нестабільності всієї системи АПК.

Однією з вагомих вимог до нової системи управління АПК повинна стати також її чітка логічна конструкція та економічність. Основна мета, яка має бути покладена в її основу, повинна полягати в політико-правовому, соціальному, інформаційному, організаційно-економічному та економічному формуванні оптимальних умов для функціонування підприємств усіх типів і форм власності (рис. 2).

Роль державних органів управління в регулюванні АПК, насамперед через використання ними економічних важелів і стимулів, в умовах ринкових відносин зростає і зростатиме. В той же час вирішення всіх господарських питань повинно стати прерогативою господарюючих суб'єктів. Основними функціями державного регулювання, як відмітив М. Янків, повинні стати:

- раціональне використання бюджетних коштів, дотацій та кредитних ресурсів;
- здійснення заходів щодо цінового регулювання і еквівалентності обміну між промисловістю і сільським господарством;
- формування регіональних продовольчих фондів, організацію маркетингового обслуговування сільських товаровиробників і сфери послуг;
- проведення ефективної інвестиційної та інноваційної політики тощо [2, с.168].

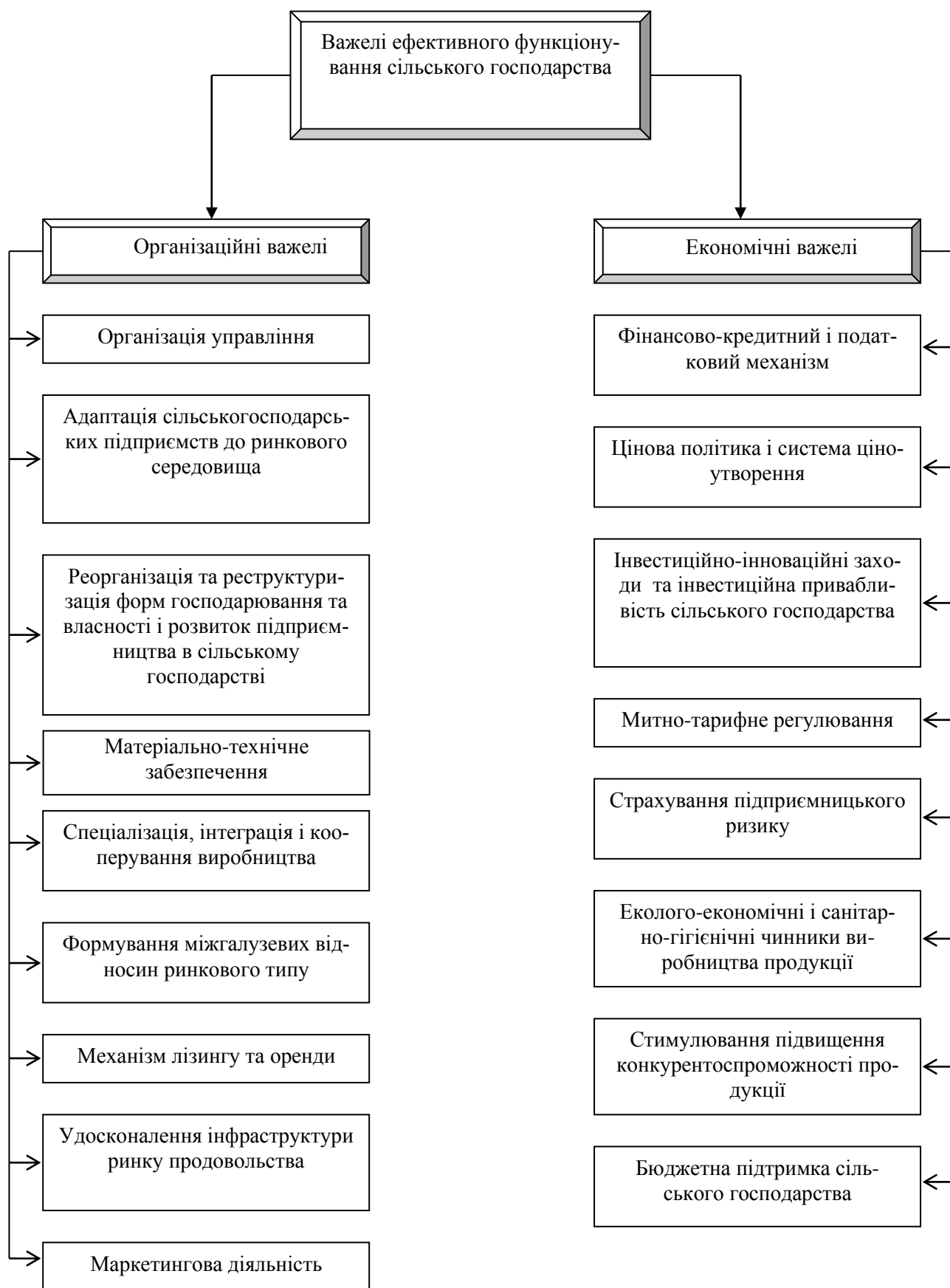

Рис. 2. Схема регулювання і вдосконалення організаційно-економічного механізму функціонування сільського господарства

Роль державних органів управління в регулюванні АПК, насамперед через використання ними економічних важелів і стимулів, в умовах ринкових відносин зростає і зростатиме. В той же час вирішення всіх господарських питань повинно стати прерогативою господарюючих суб'єктів. Основними функціями державного регулювання, як відмітив М. Янків, повинні стати:

- раціональне використання бюджетних коштів, дотацій та кредитних ресурсів;
- здійснення заходів щодо цінового регулювання і еквівалентності обміну між промисловістю і сільським господарством;
- формування регіональних продовольчих фондів, організацію маркетингового обслуговування сільських товаровиробників і сфери послуг;
- проведення ефективної інвестиційної та інноваційної політики тощо [2, с.168].

Одним з найважливіших напрямів діяльності держави у сфері економіки є регулювання відносин центру з регіонами, визначення ролі кожного з регіонів у реалізації цілей розвитку АПК. Необхідність ефективного використання аграрного ресурсного потенціалу та зростання ролі органів самоврядування призводять до того, що основою здійснення національної аграрної політики стають регіони. Від того чи здатні органи регіонального управління приймати оптимальні управлінські рішення, залежить розвиток всієї економіки та її аграрної сфери.

Регіон – це самостійна господарююча система, чітко обмежена територіально, матеріально і фінансово, діяльність якої визначається державними законодавчими актами, виходячи з стратегічних і тактичних цілей. Основні сфери регіону представлені галузевим виробництвом, яке визначає його спеціалізацію, функціональну цілісність та інфраструктуру [3, с.18]. Якщо галузь представляє собою сукупність підприємств і виробництв, однотипних у технологічному відношенні, то характерною особливістю регіональних економічних систем є завершеність відтворювальних циклів, які охоплюють виробництво, розподіл, обмін і споживання матеріальних благ та послуг. Це, як правило, призводить до конфлікту між галузевими та регіональними інтересами. Разом з тим, регіональні продовольчі програми повинні уз-

годжуватися з національними, стати їх органічними складовими частинами. Ступінь узгодженості програм розвитку регіональних АПК, їхньої загальної спрямованості є одним з критеріїв формування раціональних взаємовідносин центру та регіонів.

Ми погоджуємося з думкою М. Янків про те, що основна мета функціонування регіональних (обласних, районних) управлінських структур – забезпечення методами державного впливу й засобами регіонального самоврядування таких темпів та пропорцій розвитку агропромислового виробництва, які гарантували б задоволення внутрішньо регіональних потреб у його продукції та активні позицію агропромислових товаровиробників на місцевих, загальнодержавних та зовнішніх ринках (включаючи продаж державі) за обов'язкової умови збереження і примноження природно-виробничого потенціалу. При цьому організаційно-економічний механізм управління розвитком регіональних АПК необхідно розглядати як відкриту систему, що в умовах багатоукладності аграрної економіки повинна видавати різноманітні управлінські рішення, в тому числі стосовно кризової ситуації; підвищення ефективності використання виробничого потенціалу АПК, розробляти заходи щодо створення ефективних ринкових цільових структур, сприятливого інвестиційного клімату [2, с.181].

Карпатський регіон в цілому можна віднести до числа депресивних регіонів країни. Підтвердженням цього є низький рівень життя населення, занепад соціальної сфери напруженість на ринку праці, малі обсяги виробництва продукції та послуг на душу населення, зупинення діяльності крупних промислових підприємств, незначні обсяги інвестицій, величезні потоки трудової міграції у країни так званого близького та далекого зарубіжжя. Основною сферою економіки регіону є сільське господарство, від рівня розвитку якого в найбільшій мірі залежить добробут місцевих жителів. Однак не зважаючи на загальне скорочення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, скоротивши обсяги її споживання, регіон перетворився в самозабезпечуючий продовольством.

Карпатський регіон характеризується спільними природними, економічними, етно-соціальними та соціально-культурними рисами організації сільського господарства. Однак в умовах його специфічності основним завданням регіональної аграрної політики залишається узгодження загальнодержавних та регіональних цілей розвитку АПК.

У першому розділі даної роботи було виділено п'ять цілей розвитку АПК: нарощування обсягу виробництва продовольства в якомога ширшому асортименті, забезпечення його доступності всім верствам населення; підвищення рівня життя сільського населення, збереження його культурних традицій; забезпечення сільським жителям можливостей для вибору у сфері економічної діяльності та соціальній сфері; відтворення природного середовища; відтворення сільської соціально-територіальної спільноти. Всі ці п'ять цілей повинні реалізовуватися як на загальнонаціональному, так і на регіональному рівнях. Для всіх них характерна чітко виражена соціальна спрямованість. Якраз ця спрямованість забезпечує рівнозначність загальнодержавних та регіональних цілей. Разом з тим, особливості кожного конкретного регіону надають цим цілям специфічного характеру.

У Карпатському регіоні в сучасних умовах склалася несприятлива для поступального розвитку АПК, насамперед сільського господарства, соціально-економічна ситуація. Переважаючою формою ведення сільськогосподарського виробництва стало дрібне натуральне особисте сільське господарство, яке в перші роки становлення ринкових відносин демонструвало досить високий рівень стійкості за рахунок максимального згортання економічних відносин з різноманітними агентами ринку та величезного напруження фізичних сил працівників. Але останнім часом рівень його стійкості значно знизився у зв'язку з масовими виїздами найбільш працездатних селян за кордон та в інші регіони країни в пошуках праці.

Відносно перенаселені села в умовах надзвичайно низького рівня механізації сільськогосподарських робіт почали відчувати гостру нестачу трудових ресурсів. Основною категорією працівників особистих

господарств стають пенсіонери, інваліди у працездатному віці та діти старшого шкільного віку. Примітивізується структура сільськогосподарських угідь, значна частина орних земель переводиться в менш інтенсивні види угідь, а окремі площі взагалі виводяться з сільськогосподарського обороту. Потенціал нарощування сільськогосподарського виробництва в особистих господарствах населення регіону вичерпано. У зв'язку з цим основну мету функціонування органів управління АПК в депресивному регіоні ми вбачаємо в забезпеченні методами державного впливу таких темпів та пропорцій розвитку агропромислового виробництва, які дозволили б реалізувати досягнення п'яти виділених нами основних цілей функціонування АПК в першу чергу за рахунок створення умов для формування оптимальної структури сільськогосподарського виробництва. Організаційно-економічний механізм управління розвитком АПК депресивного регіону слід розглядати як сукупність взаємозв'язаних організаційних і економічних важелів і методів управління, спрямованих на формування нової структури сільськогосподарського виробництва, яка забезпечувала б підвищення його товарності та конкурентоспроможності.

В кожному регіоні відповідно до його природно-економічних та екологічних умов, соціально-економічної ситуації повинні визначатися пріоритетні галузі і типи господарств. На нашу думку, стратегічним напрямом розвитку АПК Карпатського регіону можна визначити формування, головним чином, фермерського типу господарств. Пріоритетними галузями повинні стати скотарство, зернове господарство, цукробурякове виробництво, льонарство, садівництво та виноградарство.

Подолання ознак депресивності в соціально-економічному розвитку регіону досягається при допомозі використання і вмілого поєднання методів державної та регіональної політики при наданні пріоритету останній. Основними принципами регіональної аграрної політики повинні стати:

– реалізація інтересів регіону в розвитку АПК, орієнтація на забезпечення його стабілізації;

– створення регіональних органів управління АПК, які були б здатні реалізувати основні положення регіональної аграрної політики;

– виділення пріоритетних напрямів розвитку АПК регіону та сільських територій, консолідація необхідних ресурсів;

– узгодження інтересів господарюючих суб'єктів з метою якомога повнішого їх включення в реалізацію регіональних програм;

– організація управління інтеграційними процесами всередині регіонального АПК;

– узгодження регіональної аграрної політики з загальнодержавною.

Висновки. Єдність цілей і методів аграрної політики на загальнонаціональному та регіональному рівнях дозволить забезпечити не лише комплексний соціально-економічний розвиток регіонів, але й успішний розвиток сільського господарства, підвищення ефективності його функціонування.

Підвищення ефективності сільського господарства вимагає вдосконалення господарського механізму. Одним з основних завдань при цьому виступає підтримання еквівалентності економічних взаємовідносин АПК з іншими галузями народного господарства та всередині АПК. Одним з найважливіших економічних важелів виконання цього завдання є цінова підтримка сільського господарства. Прийняті на сьогоднішній день урядові заходи недостатні. Необхідна розробка спеціальних державних цільових програм розвитку окремих продуктових підкомплексів, для стимулювання участі в яких сільських товаровиробників слід виділити

відповідні кошти. Головною умовою виділення цих коштів конкретним сільськогосподарським підприємствам повинні стати кращі від середніх по галузі показники економічної та технологічної ефективності виробництва.

Література

1. Саблук П. Т. Концептуальні основи розробки, практичного втілення та ефективного функціонування аграрної (аграрно-продовольчої) доктрини України / П. Т. Саблук, В. В. Юрчишин. – Київ, 2003. – 14 с.
2. Янків М. Д. Організаційно-економічні механізми розвитку і функціонування АПК України: монографія / М. Д. Янків. – Львів : Коопосвіта, 2000. – 450 с.
3. Региональные аспекты аграрных преобразований: политика, реструктуризация, рыночная адаптация / Под ред. П. Тиллака, В. Зиновчука. – Київ, 2003. – 236 с.
4. Томашевський Ю. М. Вдосконалення земельних відносин в аграрному секторі України. / Ю. М. Томашевський, С. М. Онисько // Економічний вісник національного гірничого університету. – 2019. – № 3 (67). – С. 42–51.

References

1. Sabluk, P.T., & Yurchyshyn, V.V. (2003). Kontseptualni osnovy rozrobky, praktychnoho vtilennia ta efektyvnoho funktsionuvannia ahrarnoi (ahrarno-prodovolchoi) doktryny Ukrainy. Kyiv.
2. Yankiv, M.D. (2000). Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizmy rozvytku i funktsionuvannia APK Ukrainy. Lviv: Kooposvita.
3. Tillak, P., & Zinovchuk, V. (Eds.). (2003). Regionalnye aspekty` agrarnykh preobrazovaniy: politika, restrukturizatsiya, rynochnaya adaptatsiya. Kyiv.
4. Tomashevskyi, Yu.M., & Onysko, S.M. (2019). Vdoskonallennia zemelnykh vidnosyn v ahrarnomu sektori Ukrainy. Ekonomichnyi visnyk natsionalnoho hirnchoho universytetu, 3(67), 42-51.
doi.org/10.33271/ev/67.042

СОЗДАНИЕ СИСТЕМЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА

*С. М. Онисько, к. э. н., профессор, Ю. М. Томашевский, к. э. н., доцент,
Львовский национальный аграрный университет*

Методология исследования. При осуществлении исследования использовались такие теоретико-методологические приемы как: метод абстракции – при рассмотрении дефиниций определения сущности категории «эффективность сельского хозяйства»; группировки – при определении системы показателей эффективности, системного анализа – при систематизации

факторов, влияющих на ее уровень и динамику; анализ и синтез – при исследовании показателей социальной, экономической и технологической эффективности сельского хозяйства.

Результаты. В исследовании рассмотрены теоретические аспекты сущности категории «эффективность сельского хозяйства» и определена система показателей, ее характеризующих. Систематизированы факторы, влияющие на уровень и динамику эффективности. Определены особенности организационно-экономического механизма эффективного ведения сельскохозяйственной отрасли. Проведен анализ показателей социальной, экономической и технологической эффективности сельского хозяйства. Установлена тесная взаимосвязь между уровнем платежеспособности населения и показателями прибыли сельскохозяйственных предприятий.

Новизна. С использованием экономико-статистического анализа установлены новые взаимосвязи между социально-экономическими явлениями. Представлены перспективы совершенствования земельных отношений в сельском хозяйстве и совершенствования организационно-правовых форм сельскохозяйственных предприятий. Обоснованы перспективные направления улучшения функциональных хозяйств. Разработаны предложения по налаживанию эффективных межхозяйственных связей в АПК, ликвидации диспаритета цен на сельскохозяйственную продукцию и ресурсы, используемые в сельском хозяйстве, а также по улучшению финансово-кредитного обеспечения сельскохозяйственных предприятий и развития рыночной инфраструктуры, обеспечения инновационного пути развития сельского хозяйства.

Практическая значимость. Научное и практическое значение проведенного исследования определяется тем, что изучение комплекса проблем, связанных с поиском путей повышения эффективности сельского хозяйства является одним из самых актуальных задач, стоящих перед отечественной аграрной наукой. Решение этих задач обуславливает необходимость расширения научно-исследовательских работ по обоснованию стратегии и комплексного развития сельского хозяйства в рыночных условиях, а также концептуально-целостных, системно-сбалансированных и методологически взвешенных организационно-экономических механизмов эффективного функционирования отрасли.

Ключевые слова: эффективность сельского хозяйства, система экономических показателей, организационно-экономический механизм, социальная, экономическая и технологическая эффективность, факторы эффективности, финансово-кредитный механизм, прибыль, рентабельность, инновационное развитие, рыночная инфраструктура, земельные отношения.

CREATION OF A SYSTEM OF REGULATION AND IMPROVEMENT OF THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF FUNCTIONING OF AGRICULTURE

S. M. Onysko, Ph. D (Econ.), Professor, Yu. M. Tomashevskyi, Ph. D (Econ.), Associate Professor, Lviv National Agrarian University

Methods. Theoretical and methodological methods were used in the study, such as: the method of abstraction – when considering the definitions of determining the essence of the category «efficiency of agriculture»; grouping – in determining the system of performance indicators, system analysis – in systematizing the factors that affect its level and dynamics of efficiency; analysis and synthesis – in the study of indicators of social, economic and technological efficiency of agriculture.

Results. The study considers the theoretical aspects of the essence of the category of «efficiency of agriculture» and identifies the system of indicators that characterize it. The factors influencing its level and dynamics of efficiency are systematized. The specifics of the organizational and economic mechanism of effective management of the agricultural sector are determined. The analysis of indicators of social, economic and technological efficiency of agriculture is carried out. There is a close relationship between the level of solvency of the population and the profits of agricultural enterprises.

Novelty. Using economic and statistical analysis, new relationships between socio-economic phenomena have been established. Prospects for improving land relations in agriculture and improving the organizational and legal forms of agricultural enterprises are presented. Perspective directions of improvement of functional farms are substantiated. Proposals have been developed to establish effective inter-agricultural relations in the agro-industrial complex, eliminate the disparity in prices for agricultural products and resources used in agriculture, as well as to improve financial and credit support of agricultural enterprises and market infrastructure, provide an innovative way of development of agriculture.

Practical value. The scientific and practical significance of the study is determined by the fact that the study of a set of problems associated with finding ways to improve the efficiency of agriculture is one of the most pressing challenges that domestic agricultural science is facing. The solution of these problems necessitates the expansion of research to substantiate the strategy and integrated development of agriculture in market conditions, as well as conceptually holistic, system-balanced and methodologically balanced organizational and economic mechanisms for the effective functioning of the industry.

Keywords: efficiency of agriculture, system of economic indicators, organizational and economic mechanism, social, economic and technological efficiency, efficiency factors, financial and credit mechanism, profit, profitability, innovative development, market infrastructure, land relations.

Надійшла до редакції 25.02.21 р.